

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ГАЛАЙДЕНКО Тетяна Василівна

УДК 347.962.6(477)(043.3)

**ГАРАНТІЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДДІВ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ
В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ**

Спеціальність: 12.00.10 – судоустрій; прокуратура та адвокатура

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник доктор юридичних наук, професор
ДОЛЕЖАН Валентин Володимирович,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
професор кафедри організації судових
та правоохоронних органів

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
РУДЕНКО Микола Васильович,
Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна, завідувач кафедри правосуддя;

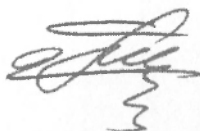
кандидат юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії
правових наук України
МАРОЧКІН Іван Єгорович,
Національний університет «Юридична академія
України імені Ярослава Мудрого»,
завідувач кафедри організації судових
та правоохоронних органів

Захист відбудеться 04 червня 2013 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради Д 41.086.01 Національного університету «Одеська юридична
академія» за адресою: 65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Національного
університету «Одеська юридична академія» за адресою: м. Одеса,
вул. Піонерська, 2.

Автореферат розісланий 21 травня 2013 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.Р. Біла-Тіунова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Аналіз сучасного стану вітчизняного законодавства про судоустрій і статус суддів, осмислення теоретичних висновків, накопичених у цій сфері, змін у законодавстві за період судової реформи і практики його застосування свідчить, що на теперішній час процеси становлення судової влади й утвердження статусу суддів в Україні перейшли на якісно новий етап, на якому важливого значення набуває завершення формування концептуального розуміння комплексу принципів, ролі, компетенції судової влади та її представників – суддів, побудови механізмів взаємодії з іншими гілками влади й різними суспільними інституціями.

Серед принципів організації і функціонування судової влади чільне місце посідає принцип незалежності суддів, дотримання якого підкріплено відповідними гарантіями, здатними виключити будь-який неправомірний вплив на суддів при виконанні ними професійних обов'язків. Отже, на наступних етапах реформування судової системи України, зокрема, законодавства про статус суддів, особливої значущості та актуальності набувають поглиблення теоретичного змісту поняття незалежності суддів, провідної ролі зазначеного принципу серед інших засад судочинства та механізму дії гарантії його забезпечення, усвідомлення змісту основних понять і термінів, що становлять науково-теоретичний апарат дослідження, пошук шляхів подальшого удосконалення основних понять і термінів, що використовуються в науці і практиці.

Дедалі більш очевидним стає усвідомлення того, що наявність дієвого гарантійного механізму забезпечення незалежності суддів є важливою передумовою зміцнення правової держави, в якій судочинство здійснюється неупередженим і справедливим судом на основі вимог закону. Це визнається у всіх демократичних правових державах і розглядається як необхідна умова входження України до європейського правового простору. Не випадково в Концепції удосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів, затвердженій Указом Президента України від 10 травня 2006 р., серед завдань реформування судової влади визначено важливість подальшого зміцнення незалежності суддів.

Актуальність вирішення наукових проблем і практичних завдань забезпечення незалежності суддів у сучасний період обумовлена новими аспектами продовження судової реформи в результаті змін до законодавства про судоустрій та статус суддів, про прокуратуру, прийняттям нових Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Відтак, віддаючи належне результатам наукових пошуків дореволюційних, радянських і сучасних

науковців України, Росії, інших пострадянських країн, слід зробити вирішити теоретичні і практичні проблеми забезпечення гарантій дії принципу незалежності суддів у швидкоплинних соціальних реаліях, з урахуванням співвідношення цього принципу із суміжними категоріями, а також удосконаленням механізму практичної реалізації суддівської незалежності в організаційній і процесуальній площинах.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану наукових досліджень кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного університету «Одеська юридична академія» «Актуальні аспекти судової реформи в Україні», що є складовою частиною теми «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» (державний реєстраційний номер 0110U000671).

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження є поглиблення наукових знань і сприяння вирішенню практичних аспектів застосування принципу незалежності суддів в Україні, удосконалення норм Конституції України, законодавства про судоустрій та статус суддів, процесуального законодавства в частині суддівської незалежності, створення необхідних умов для виконання судьями свого функціонального призначення у суспільстві.

Зазначена мета обумовила постановку та вирішення таких задач:
визначити природу, зміст та значення принципу незалежності суддів;
охарактеризувати сучасний стан додержання в Україні принципу незалежності суддів, позитивні та негативні риси пов'язаних із цим процесів;
оцінити ставлення суспільства до судів і суддів та суддівської незалежності;

визначити зарубіжний досвід правового регулювання питань, пов'язаних із забезпеченням незалежності суддів, і можливості його використання в Україні;

сформулювати власне визначення змісту та надати перелік гарантій незалежності суддів;

визначити потреби удосконалення суддівської незалежності шляхом установлення відповідних гарантій і внести відповідні рекомендації щодо їх посилення;

встановити роль органів державної влади у гарантуванні незалежності суддів;

оцінити можливості підвищення ролі органів суддівського самоврядування у забезпеченні незалежності суддів.

Об'єктом дослідження є принцип незалежності суддів як передумова вирішення ними справ на основі верховенства права, справедливості і законності.

Предметом дослідження є гарантії незалежності суддів та їх реалізація у сучасній Україні.

Методи дослідження становлять загальнонаукові та спеціально-наукові підходи і методи пізнання. Основою методологічного підґрунтя обрано загальнонауковий діалектичний метод, який дозволив здійснити дослідження принципу незалежності суддів під кутом зору єдності та взаємозв'язку соціальних та юридичних чинників, які, будучи гарантіями її здійснення, впливають на ефективність механізму реалізації зазначеного принципу (всі розділи). Крім того, найважливішими методами пізнання природи і сутності принципу незалежності суддів та становлення і розвитку гарантійного механізму забезпечення його реалізації стали: історико-правовий [п.п. 1.1, 1.2], порівняльно-правовий [п.п. 2.3], логіко-юридичний, логіко-семантичний методи [п.п. 2.1, 2.2]; методи системно-структурного аналізу [р. 3], моделювання, класифікації [п.п. 3.1]. Названий інструментарій допоміг системно дослідити феномен незалежності суддів у структурі, визначити положення, що становлять базу теоретичного знання про природу феномену «незалежність суддів»; дослідити поняття «гарантії реалізації незалежності суддів» і змісту цих гарантій, здійснити їх класифікацію і розв'язати проблеми у сфері розвитку теоретичних уявлень про досліджуваний феномен тощо. Серед спеціальних методів дослідження використовувалися статистичні та конкретно-соціологічні (інтерв'ювання, анкетування, вивчення [п.п. 2.2] та аналіз документів тощо) методи узагальнення емпіричного матеріалу, які дозволили, зокрема, виявити ставлення різних верств населення до професійних суддів і до сучасних проблем судової влади, виявити ступінь довіри до цієї влади та висловити думку щодо зміцнення гарантій незалежності суддів, а також з'ясувати тенденції можливих змін у ставленні громадськості до цієї гілки влади.

Теоретичне підґрунтя дисертаційного дослідження становлять наукові праці українських учених у галузі філософії, соціології, теорії держави і права, конституційного, судоустрійного, судово-процесуального, кримінального, адміністративного, міжнародного права В.В. Афанасьєва, О.В. Білової, В.Ф. Бойка, М.М. Бородіна, В.Д. Бригцева, Л.В. Вінокурової, В.В. Городовенка, В.О. Гринюка, Ю.М. Грошевого, В.В. Долежана, В.С. Єгорової, Б.С. Желіка, П.Ф. Карпечкіна, С.В. Ківалова, М.І. Козюбри, В.А. Кройтора, Д.Д. Луспеника, В.Т. Маляренка, І.Є. Марочкіна, Ю.М. Михеєнка, Л.М. Москвич, І.В. Назарова, В.Т. Нора, О.М. Овчаренко, В.В. Онопенка, Н.І. Петрової, Ю.Є. Полянського, Д.М. Притики, А.О. Селіванова, Н.В. Сібільової, М.Д. Савенка, В.Є. Скоморохи, О.М. Толочка, А.М. Шкурата та ін., науковців і практиків із близького та далекого зарубіжжя П. Арчера, О.В. Абросімової, В.І. Анішиної, С.І. Афанасьєва, Л.М. Берга, В.П. Божьєва, Л.О. Воскобітової, Д. Гом'єна, К.Ф. Гуценка, С.Л. Дегтярьова, Г.Т. Єрмошина, В.В. Єршова, А.Ф. Изваріної, М.І. Клеандрова, В.М. Лебєдєва,

П.А. Лупинської, Е. Меркаль, І.Б. Михайловської, Т.Г. Моріцакової, І.Л. Петрухіна, Х.У. Рустамова, В.М. Савицького, М.О. Чельцова-Бебутова, Н.М. Чепурної, Р.Р. Салимзянової, Б. Футея, Д. Хариса, Д.М. Хачатуряна, П.Н. Шабанова та ін.

Нормативну базу дослідження становлять Конституція України, законодавчі та інші нормативно-правові акти Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, Вищої Ради юстиції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів, міжнародні нормативні та рекомендаційні акти.

У процесі дослідження узагальнено матеріали інтерв'ювання та анкетування двохсот суддів, трьохсот представників громадськості, а також досвід роботи автора в апараті Вищої ради юстиції.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційна робота є першим в Україні монографічним дослідженням гарантійного механізму реалізації принципу незалежності суддів на новому етапі реформування судової системи після прийняття Закону України «Про судоустрій та статус суддів». У процесі дослідження сформульовано наукові положення та висновки, що містять наукову новизну:

уперше:

визначено, що у контексті правового статусу суддів принцип незалежності суддів є не лише елементом цього статусу, але й складником, на якому базуються інші його елементи, визначаючи їх правову природу;

аргументовано існування системного взаємозв'язку таких правових інститутів, як статус судової влади, однієї з гілок державної влади: автономність судової системи України, самостійність судів, незалежність суддів;

надано авторське визначення незалежності судді як елементу його правового статусу, забезпеченого державно-правовими гарантіями, вільно, неупереджено і справедливо здійснювати судочинство за своїм внутрішнім переконанням на підставі та у межах закону, без будь-якого неправомірного впливу для ефективного захисту прав і свобод та інтересів держави;

розкрито значення та запропоновано визначення гарантій незалежності суддів, надано перелік їх видів: особистих професійних; соціально-економічних; процесуальних; безпечностних;

встановлено тісний взаємозв'язок між державно-владними гарантіями незалежності суддів (зовнішня незалежність) і суб'єктивним переконанням суддів у цінності своєї незалежності (внутрішня незалежність);

обґрунтовано поділ юридичних гарантій суддівської незалежності на: а) позитивні, спрямовані на збереження прав і пільг для суддів; б) негативні, юридичні обмеження щодо них у порівнянні з іншими громадянами;

надано авторське визначення суддівського розсуду як особистого переконання судді щодо результатів судового розгляду з позицій

верховенства права і справедливості у межах закону на основі аналізу доказів у справі і професійного тлумачення норм законодавства;

конкретизовано значення суддівської незалежності як її процесуальної гарантії з урахуванням особливостей одноособового і колегіального розгляду справ;

набули подальшого розвитку:

використання у процесі дослідження діалектичного методу і пов'язаних із ним законів діалектики: єдності і боротьби протилежностей, переходу кількості в якість; заперечення заперечення;

характеристика елементів, які визначають незалежність суддів як найважливіший елемент їх правового статусу;

аналітичні дослідження стану громадської думки в Україні в цілому серед її окремих соціальних верств, у тому числі самого суддівського співтовариства, щодо авторитету судової влади та її представників, фактичного стану незалежності суддів та засобів її забезпечення;

рекомендації щодо імплементації норм міжнародного і, зокрема, європейського права, що містяться в документах Ради Європи, Європейського Союзу, до законодавства України в частині незалежності суддів;

визначення сутності внутрішнього суддівського імперативу та його ролі у збереженні незалежності судді;

пропозиції щодо відновлення соціально-економічних гарантій для суддів, які існували до 2010 р., і встановлення нових гарантій;

застосування додаткових організаційно-правових заходів забезпечення особистої охорони суддів та їх близьких від злочинних посягань, охорони приміщень судів і забезпечення порядку при розгляді справ;

надання органами суддівського самоврядування додаткових повноважень, спрямованих на зміцнення незалежності суддів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації теоретичні положення, висновки і рекомендації можуть бути використані у:

науково-дослідній роботі – як підґрунтя подальшої розробки проблем удосконалення гарантій незалежності суддів;

нормативній сфері – для удосконалення й розвитку законодавства щодо правового забезпечення реалізації принципу незалежності суддів;

правозастосовчій діяльності – для удосконалення практики застосування юридичних гарантій забезпечення незалежності суддів;

навчальному процесі – при підготовці відповідних підрозділів підручників з організації судової влади в Україні, навчальних посібників із курсів «Принципи судової влади», «Органи суддівського самоврядування», а також у науковій роботі студентів та аспірантів при дослідженні проблем незалежності судової влади.

Апробація одержаних результатів дослідження. Положення дисертації доповідалися на: засіданнях кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного університету «Одеська юридична академія», «круглих столах» у Вищій раді юстиції, звітній науковій конференції професорсько-викладацького складу Одеської національної юридичної академії (м. Одеса, 5–6 червня 2009 р.), Міжнародній науковій конференції «Дев'ять осінніх юридичних читань (м. Хмельницький, 12–13 листопада 2010 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 20–21 травня 2011 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення, висновки та результати дисертації викладено у 9 публікаціях, 6 із яких розміщено у наукових фахових виданнях, що входять до затвердженого переліку.

Структура дисертації. Визначена метою та завданнями дослідження робота складається із вступу, 4 розділів (12 підрозділів), висновку, списку використаних джерел та додатку. Загальний обсяг дисертації становить 238 сторінок, із них основного тексту 197 сторінок. Список використаних джерел містить 289 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовуються актуальність теми дослідження, її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, формулюються мета та завдання дослідження, розкриваються наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, наводяться дані щодо їх апробації.

Перший розділ «Теоретико-методологічні засади дослідження» складається із двох підрозділів і присвячений аналізу джерельних і методологічних основ дослідження.

У **підрозділі 1.1. «Розвиток наукової думки з проблем забезпечення незалежності суддів»** здійснено порівняльний аналіз наукових поглядів із цих питань за різних часів, починаючи від судової реформи 1864 р. Відзначено, що у ліберально-демократичних колах Російської імперії незалежність суддів формувалася в умовах запровадження елементів самостійності судової влади, незалежності суду присяжних, змагальності судового процесу. За радянської епохи дослідження у цій сфері було здебільшого спрямовані на захист тоталітарного державного режиму в умовах, коли на суд було покладено виконання настанов КПРС/КПУ, здійснення репресивної каральної політики, а судді розглядалися як «солдати партії». У цих умовах незалежність суддів мала вкрай обмежений характер. Вона поступово почала зміцнюватись у результаті реформ наприкінці 80-х рр. XX ст. Вирішення проблем забезпечення незалежності суддів зайняло визначне місце в законодавстві незалежної України, передусім, у розділі VIII Конституції України.

Питання суддівської незалежності розглядалися у працях українських вчених В.Д. Бринцева, В.В. Городовенка, В.О. Гринюка, С.В. Ківалова, І.Є. Марочкіна, Л.М. Москвич, І.В. Назарова та російських дослідників В.І. Анішіної, Є.В. Єршова, В.М. Лебедева, І.І. Салізмзянної, І.Л. Петрухіна та ін. Проте, потреба у продовженні наукових досліджень у цій сфері обумовлюється перманентними змінами в законодавстві, пов'язаними із систематичним виникненням нових теоретичних проблем, які потребують наукового осмислення.

У підрозділі 1.2. *«Методологічні засади наукового пізнання предмета дослідження»* звернуто увагу на те, що для дослідницького процесу теоретичних і практичних основ незалежності суддів є необхідними формування й удосконалення понятійного апарату, аналіз процесів формування та закріплення феномену «незалежність суддів», удосконалення гарантійного механізму їх забезпечення, впровадження передового зарубіжного досвіду у цій сфері.

Виходячи з того, що методологія являє собою спосіб пізнання досліджуваного явища з використанням загальнофілософського діалектичного методу, процеси утвердження принципу незалежності суддів і застосування для цього відповідних гарантій досліджувалися в усій їх складності й суперечливості з виходом на новий ступінь розвитку.

Для дослідження проблеми незалежності суддів, пошуку шляхів до якісно нового рівня наукової думки та її практичного застосування на емпіричному рівні використовувалися такі спеціальні методи пізнання як інтерв'ювання, вивчення документальних матеріалів тощо, а також аналіз та обробка отриманих даних: класифікація, систематизація, моделювання, висунення гіпотез.

Використання наукових методів дослідження дозволило конкретизувати його предмет: визначити поняття гарантій незалежності суддів, види цих гарантій, їх зміст та шляхи удосконалення.

Другий розділ *«Незалежність суддів як невід'ємний елемент їхнього статусу»* складається з трьох підрозділів і містить загальні положення щодо поняття, змісту та сучасного стану забезпечення незалежності суддів в Україні та інших демократичних країнах.

У підрозділі 2.1. *«Поняття та зміст незалежності суддів»* увагу акцентовано на тому, що забезпечення незалежності судової влади є пріоритетним завданням сучасної демократичної держави.

Сформульовано висновок, що незалежність суддів при здійсненні ними професійних обов'язків походить від: автономності судової системи в умовах дії принципу поділу влади; самостійності судів у межах єдиної судової системи, які не перебувають в адміністративному підпорядкуванні судам вищого рівня; характеру службових відносин у колективах судів щодо невтручання голів судів та їх заступників у вирішення справ іншими

суддями. Визначено, що незалежність суддів – це їх право й обов'язок вільно, неупереджено і справедливо розглядати справи за внутрішнім переконанням і на підставі закону, без будь-якого стороннього несправомірного впливу і забезпечення цього права для ефективного захисту прав людини та інтересів держави.

Наголошено на тому, що суддівська незалежність має поважатися органами влади усіх рівнів та їх посадовими особами, підприємницькими структурами, громадськими об'єднаннями і засобами масової інформації, усіма громадянами (незалежність від зовнішнього впливу); головами відповідних судів і судів вищого рівня, колегами-суддями (внутрішня незалежність). Підкреслено, що незалежність суддів має забезпечуватися, передусім, у процесі здійснення судочинства, хоча спроби досягнути на неї можуть здійснюватися і поза судовим розглядом; при цьому вона не має абсолютного характеру, оскільки обмежена рамками закону. Визначено, що незалежність судді є обов'язковою передумовою його неупередженості, і навпаки, залежність від протиправних впливів штовхає суддю на постановлення незаконних і несправедливих рішень.

У *підрозділі 2.2. «Сучасний стан реалізації незалежності суддів в Україні»* проаналізовано позитивні й негативні процеси, які останнім часом впливають на забезпечення незалежності суддів.

До чинників, які позитивно впливають на незалежність суддів, віднесено: а) удосконалення законодавства про судоустрій, судочинство і статус суддів; б) удосконалення добору кандидатів на посади суддів; в) підвищення вимогливості до суддів за додержання присяги; г) тенденцію до збільшення кількості звернень до суду, що свідчить про певне підвищення його авторитету; д) запровадження автоматизованого порядку розподілу справ між суддями; е) обмеження організаційних повноважень голів судів та їх заступників. При цьому зазначено, що ці чинники значною мірою мають об'єктивний характер, віддзеркалюючи суть процесів, які відбуваються у суддівському середовищі.

До негативних чинників віднесено: а) недостатню послідовність і певну суперечливість практики застосування Закону України «Про судоустрій і статус суддів»; б) недосконалість та обмеженість строків спеціальної професійної підготовки суддів; в) нечіткість положень Кодексу професійної етики суддів; г) обмеженість повноважень органів суддівського самоврядування щодо захисту незалежності суддів.

Визначено, що для забезпечення адекватної оцінки громадськістю України стану незалежності суддів необхідно, передусім, взяти до уваги високий рівень суб'єктивізму оцінок у результаті соціологічних досліджень через недосконалість критеріїв для оцінок, стійкість звичок і традицій щодо недовіри судовій системі взагалі, коли порушення закону і злочини з боку окремих суддів екстраполюються на всю судову систему, сприяючи

її руйнації. Обґрунтовано потребу удосконалення методики опитувань з проблем судової влади серед різних верств суспільства.

У *підрозділі 2.3. «Міжнародні стандарти правового регулювання незалежності суддів»* здійснено аналіз міжнародних нормативно-правових та інших актів для оцінки положень, вимог і рекомендацій, що стосуються суддівської незалежності і значною мірою поширюються на Україну.

Підкреслено, що найважливішу роль у цьому плані відіграє Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод. Це обумовлено трьома обставинами: по-перше, у ч. 1 ст. 6 Конвенції реалізація принципу незалежності суддів пов'язується з дією таких принципів, як справедливість і публічність розгляду справ у розумні строки, по-друге, Конвенція, будучи ратифікованою парламентом, є частиною національного законодавства України; по-третє, застосування Конвенції у сфері міжнародних відносин значною мірою здійснюється через діяльність Європейського суду з прав людини, рішення якого щодо незалежності суддів мають прецедентний характер для України.

Запропоновано закріпити в законодавстві України окремі повноваження нормативно-правових актів: а) щодо врахування при зарахуванні на суддівську посаду не лише рівня професійних знань, але й моральних якостей кандидатів; б) встановлення як перешкоди до зайняття посади судді попередньої діяльності кандидата та його родичів; в) конкретизації підстав припинення суддівських повноважень тощо, які випливають із міжнародних нормативно-правових актів і практики Європейського суду з прав людини.

Третій розділ «Зміст правових гарантій незалежності суддів» складається з чотирьох підрозділів і присвячений поняттю, класифікації гарантій та їх окремим видам.

У *підрозділі 3.1. «Поняття і класифікація гарантій незалежності суддів»* зазначено, що гарантії – це передбачені Конституцією і законами України, Законом України «Про судоустрій і статус суддів» та іншими нормативно-правовими актами, засоби утвердження суддівської незалежності або усунення чи мінімізації неправомірних зовнішніх чи внутрішніх впливів на суддю під час здійснення ним судочинства, спрямовані на забезпечення постановлення ним законних і справедливих рішень відповідно до процесуального порядку, а також на забезпечення його особистої безпеки й безпеки членів сім'ї як під час здійснення судочинства, так і поза ним. Гарантійні механізми поширюються на весь час перебування судді на посаді.

На підставі аналізу різних точок зору запропоновано такий перелік видів гарантій: а) особисті професійні; б) соціально-економічні; в) процесуальні гарантії для суддів; г) гарантії безпеки для суддів та членів їхніх сімей. Ці гарантії мають спеціальний характер і обумовлені специфічним

характером професійної діяльності суддів. До них додаються морально-етичні гарантії, які безпосередньо впливають із внутрішнього імперативу (внутрішнього імунітету) судді, закріпленого у його волевиявленні при складанні присяги. Наявність такого імперативу означає моральну готовність за будь-яких умов не піддаватися протиправним впливам і є найнадійнішою гарантією незалежності судді, а її відсутність здатна звести нанівець решту гарантій. Визначено, що найзагальнішою гарантією і водночас показником незалежності має стати високий авторитет суду в суспільстві.

Перелік гарантій незалежності суддів характеризується стабільністю, визначеністю та оперативністю – самі принципи містяться у нормах права і безпосередньо закріплюються в регулятивних та охоронних нормах, реалізація яких, у свою чергу, здійснюється через відповідні процедури за ланцюжком: принцип незалежності → гарантії незалежності → процедури застосування гарантій. Окремі гарантії потребують конкретизації та деталізації.

Особисті професійні гарантії можна умовно поділити на позитивні, спрямовані на розширення прав і пільг для суддів (недоторканість та імунітет, особливий порядок звільнення, спеціальний порядок матеріального забезпечення, право на відставку тощо), та негативні (тобто юридичні обмеження щодо суддів: несумісність з іншими видами діяльності, неприпустимість членства у партіях та політичній діяльності, обмеження можливості одержання нагород). Такий характер має й обов'язок претендента на суддівську посаду витримати спеціальну перевірку його доброчесності і пройти складні вступні випробування та додаткову професійну підготовку. Зазначено, що особисті професійні гарантії в роботі детально не розглядаються як такі, що достатньою мірою висвітлені у науковій літературі.

У *підрозділі 3.2. «Соціально-економічні гарантії незалежності суддів»* підкреслено, найповніший характер цих гарантій спрямовано на: а) стимулювання суддів до більш сумлінного виконання ними професійних обов'язків; б) підтвердження високого авторитету посади судді у суспільстві; в) сприяння об'єктивній самооцінці самим суддею свого соціального статусу; г) і є стримуючим фактором щодо корупційних зв'язків.

Зазначено, що необхідність забезпечити підвищений рівень матеріального добробуту судді обумовлена: а) особливою складністю інтелектуального характеру професійної діяльності, пов'язаної з вирішенням важливих теоретичних і практичних проблем судочинства; б) браком часу для вирішення у розумні строки процесуальних питань; в) підвищеним рівнем психологічної напруги через постійне потрапляння у конфліктні ситуації при вирішенні справ; г) складністю поєднання службової діяльності з вирішенням побутових проблем, особливо судьями-жінками.

Визначено, що при цьому законодавець змушений враховувати реальні можливості держави щодо забезпечення суддів, неприпустимість посилення і без того значного соціального розшарування в юридичному середовищі і суспільстві взагалі. Проте, є абсолютно неприпустимим повторення у подальшому випадків скасування уже встановлених гарантій або перенесення встановлених законом строків їх запровадження. При цьому соціальне забезпечення суддів нерозривно пов'язано з фінансуванням судової системи, створенням належних умов для виконання службових обов'язків (забезпеченість оргтехнікою, кабінетами, транспортом тощо). Запропоновано повернутися до порядку, за яким кожному суду загальної юрисдикції надавалося право розпорядження коштами, що виділялися на його утримання, з також відновити попередній рівень соціальних гарантій суддям у зв'язку з виходом у відставку.

Для вирішення проблеми забезпечення суддів житлом обґрунтовано потребу у наданні суддям пільгових кредитів на будівництво або придбання житла за рахунок державного бюджету. Не надто обтяжливим для Державного бюджету України було б виділення для суддів щороку путівок на санаторно-курортне лікування після досягнення 50 років.

У підрозділі 3.3. *«Процесуальні гарантії незалежності суддів»* визначено, що такими гарантіями є застосування судово-процесуальних норм, які сприяють суддям у незалежному, а відтак і в неупередженому розгляді справ (п. 3 ч. 4 ст. 47 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»). Обґрунтовано поділ цих гарантій на три блоки: а) при вирішенні питань організації розгляду справи, зокрема, використання права на відвід чи самовідвід судді; б) у процесі з'ясування обставин справи; в) при постановленні судового рішення, зокрема, щодо забезпечення таємниці народної кімнати.

Внесено пропозицію виокремити перелік процесуальних гарантій незалежності суддів у ст. 47 Закону та викласти відповідну норму у такій редакції:

«Незалежність суддів забезпечується
порядком здійснення судочинства, визначеним процесуальним законом
щодо застосування:
положень законодавства щодо відводу і самовідводу суддів;
принципів змагальності процесу і процесуальної рівноправності його
учасників;
автоматичного розподілу справ між суддями;
повноважень судді щодо керівництва судовим процесом, застосування
санкцій до порушників порядку його проведення;
таємниці прийняття судового рішення» суддівського розсуду в межах
закону.

Піддано критиці думку науковців, які вважають, що суддівський розсуд може означати обрання одного із декількох варіантів законного рішення, оскільки це може створити умови для правового свавілля. Розсуд судді має бути спрямований на обрання з різних варіантів лише єдиного, який може бути законним і можливим у даній ситуації.

Запропоновано авторське визначення поняття «суддівський розсуд особистого переконання судді щодо змісту судового рішення з позиції верховенства права, законності і справедливості на основі аналізу доказів по справі і професійного тлумачення норм законодавства».

Наголошено, що така гарантія незалежності суддів, як таємниця нарадчої кімнати, проявляється по-різному щодо одноособового та колегіального розгляду справ. У першому випадку йдеться про спроби вплинути на суддю шляхом проникнення до нарадчої кімнати сторонніх осіб, ведення телефонних розмов, одержання електронних та смс-повідомлень із вказівками й порадами. Розкриття таких порушень може свідчити про винесення судового рішення «під впливом», а відтак і про наявність підстав для його перегляду у разі, якщо суддя приховав факт такого втручання. У другому випадку утаємничення стосується обговорення суддями мотивів, які покладаються в основу рішення, що є неприпустимим. Проте оприлюднення письмових окремих думок суддів, як і присяжних, не є предметом утаємничення, оскільки вони долучаються до справи і в подальшому можуть бути використані для звільнення судді від відповідальності за постановлення неправосудного рішення.

У *підрозділі 3.4. «Гарантії особистої безпеки суддів та членів їх сімей»* зазначено, що значна частина цих загроз є крайнім проявом неповаги до суддів: від образ – до посягання на життя суддів та їх близьких.

Відзначено, що чинне законодавство щодо безпеки осіб, причетних до здійснення судочинства, поширюється на три категорії осіб: суддів, працівників апарату судів та співробітників правоохоронних органів. Аргументовано думку, що особливий захист суддів і членів їх родин від протиправних посягань має регулюватися у спеціальному порядку законодавством про судоустрій і статус суддів. Це має стосуватись і присяжних, залучених до участі у кримінальному судочинстві. Потреба у спеціальному правовому регулюванні обумовлена тим, що через публічний характер суддівської діяльності деякі заходи безпеки не можна застосувати до суддів, як-от: переведення на іншу роботу, зміна зовнішності чи заміна документів.

У зв'язку із цим визнано за доцільне: а) передбачити у спеціальній главі Закону України «Про судоустрій і статус суддів» види і порядок застосування заходів захисту суддів, членів їх сімей та присяжних; б) визначити коло працівників апарату судів: помічників суддів, секретарів судових засідань,

консультантів тощо, щодо яких теж необхідно застосувати правовий захист та визначити його особливості у розділі XI зазначеного Закону.

Акцентовано увагу на тому, що забезпечення захисту суддів тісно пов'язано із забезпеченням захисту приміщень судів, в яких здійснюється судочинство. Обгрунтовано необхідність урегулювання статусу судової міліції на законодавчому рівні, а також покладення на неї обов'язків, які на теперішній час виконують судові розпорядники, що обумовлено потребою запобігання проявам хуліганства у залах судових засідань під час розгляду справ, у тому числі із зазіханням на честь і гідність суддів, які останнім часом значно почастишали. Наведено аргументи на підтримку пропозиції про встановлення кримінальної відповідальності за образу суддів.

Четвертий розділ «Правовий механізм застосування гарантій незалежності суддів та шляхи його удосконалення» складається з трьох підрозділів і присвячений діяльності окремих органів із вирішення пов'язаних із цим питань.

У підрозділі 4.1. «Роль законодавчої влади і Президента України у забезпеченні незалежності суддів» зазначено, що існуючі на теперішній час повноваження Президента України призначати суддів уперше і Верховної Ради України з обрання суддів на невизначений строк певною мірою сприяло забезпеченню належного авторитету, а, значить, – і незалежності суддів. Крім того, забезпеченню незалежності суддів сприяє удосконалення змісту законів, які закріплюють статус суддів, оскільки ці закони приймаються парламентом і підписуються Президентом України як гарантом додержання Конституції України, прав і свобод громадян. Водночас, розгляд цих питань в Адміністрації Президента має недостатньо прозорий характер, а у Верховній Раді України має ознаки за політизованості і суперечить рекомендаціям Ради Європи. Це стосується і надання парламентом згоди на затримання та арешт суддів. Підтримано пропозиції щодо звільнення Верховної Ради України від вирішення цих питань, а призначення і звільнення суддів слід віднести до виключної компетенції Президента України за поданням Вищої ради юстиції.

Забезпечення імунітету суддів від необгрунтованого затримання чи арешту як важливої гарантії суддівської незалежності доцільно віднести до виключної компетенції Вищої ради юстиції. Питання забезпечення незалежності суддів можуть бути предметом розгляду Комітету Верховної Ради України з питань верховенства права і правосуддя, парламентських слухань, діяльності тимчасових і слідчих комісій парламенту. Президент України зобов'язаний не лише уникати висловлювань і дій, пов'язаних із протиправним втручанням у судочинство, але й ініціювати вжиття заходів щодо посадових осіб, які посягають на незалежність суддів.

У підрозділі 4.2 «Діяльність органів прокуратури щодо забезпечення незалежності суддів» обгрунтовано, що органи прокуратури і прокурори,

поважаючи незалежність суддів як соціальну цінність, зобов'язані у відносинах з представниками судової влади не лише утримуватися від будь-яких висловлювань і дій, що посягають на їх незалежність або є проявом зневаги до суддів, але й активно протистояти таким порушенням з боку інших осіб, використовуючи при цьому свої процесуальні повноваження як учасники судового розгляду. Чинне процесуальне законодавство виключає можливість для прокурора висловлювати незгоду з процесуальними рішеннями та діями суддів у процесі, за винятком використання процедури відводу й оскарження судових рішень. Поза участю у розгляді судами справ прокуратура може ініціювати кримінальне провадження, а також притягнення винуватців до адміністративної відповідальності, вносити подання про усунення порушень законодавства, спрямованого на захист суддівської незалежності, притягнення до дисциплінарної відповідальності посадових осіб владних структур за невиконання ними обов'язків у цій частині, у тому числі заходів безпеки щодо суддів.

Судді не можуть бути учасниками координаційних нарад під егідою прокурорів, хоча й не виключено їх виступи на цих нарадах з аналізом порушень закону в діяльності правоохоронних органів за матеріалами судової практики.

У підрозділі 4.3. *«Роль органів суддівського самоврядування у забезпеченні незалежності суддів»* обґрунтовано, що суддівське самоврядування, органи якого складаються із самих суддів, у першу чергу зацікавлено в захисті прав суддів, і, передусім, їх незалежності. Запропоновано в Законі України «Про судоустрій і статус суддів» на збори і ради суддів покласти такі обов'язки: а) у строк не пізніше десяти днів розглядати заяви суддів про загрози їх незалежності і приймати за ними відповідні рішення; б) вносити подання до органів влади про усунення втручання їх посадових осіб у судову діяльність; в) доводити до відома Вищої ради юстиції про порушення незалежності суддів головами судів та їх заступниками; г) спрямовувати до правоохоронних органів матеріали щодо порушень, які тягнуть за собою кримінальну та адміністративну відповідальність; д) вносити подання про життя відповідно до закону заходів щодо захисту безпеки суддів і членів їхніх сімей.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження зроблено такі висновки.

1. Забезпечення незалежності судової влади є пріоритетним завданням сучасної демократичної держави. Незалежність суддів при виконанні ними професійних обов'язків походить від автономності судової системи в умовах дії принципу поділу влади, самостійності судів і характеру

службових відносин у суддівських колективах щодо невтручання голів судів та їх заступників із розгляду суддями справ.

2. Незалежність судді – це право й обов'язок судді вільно, законно і справедливо забезпечувати розгляд справи за внутрішнім переконанням і на підставі закону без будь-якого неправомірного впливу і забезпечення ефективного захисту прав людини та інтересів держави.

3. Сучасний стан суддівської незалежності в Україні має суперечливий характер. Певне зміцнення незалежності суддів обумовлено: удосконаленням правового регулювання статусу суддів, добору кадрів на суддівські посади; підвищенням вимогливості до суддів за додержанням присяги і відповідальності за її порушення та деякими іншими чинниками. Негативними факторами є суперечливість у застосуванні законодавства про статус суддів, недосконалість та обмеженість строків спеціальної підготовки кандидатів у судді, обмеженість повноважень органів суддівського самоврядування. Забезпечення об'єктивності показників довіри до судів та суддів потребує розроблення науково обґрунтованої методики вивчення громадської думки щодо стану судочинства.

4. Зміцненню незалежності суддів сприятиме якнайповніше запровадження в законодавство і практику судоустрою і судочинства Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, інших норм міжнародного права, практики Європейського суду з прав людини.

5. Гарантії незалежності суддів – це передбачені Конституцією і законами України засоби утвердження механізмів забезпечення принципу незалежності, усунення або мінімізації обставин, які перешкоджають незалежному виконанню суддями професійних обов'язків. Зазначені гарантії поширюються на весь час перебування суддів на посадах. Найзагальнішою гарантією незалежності суддів є високий авторитет судової влади, а найнадійнішою – внутрішній імператив поведінки судді, його прагнення зберегти свою незалежність.

6. Гарантії незалежності суддів закріплюються в декларативно-правових нормах і конкретизуються в регулятивних та охоронних нормах. Гарантійний механізм суддівської незалежності безпосередньо стосується, в основному, судового розгляду справ, проте може охоплювати й інші прояви поведінки судді, а заходи безпеки – стосуються також членів його сім'ї.

7. Соціально-економічні гарантії незалежності суддів мають бути спрямованими на стимулювання суддів до сумлінного виконання обов'язків, об'єктивної самооцінки суддею свого соціального статусу, підтвердження високого авторитету судді в суспільстві, запобігання корупційних проявів з його боку.

8. Потреба у забезпеченні підвищеного рівня матеріального добробуту судді обумовлена особливою складністю інтелектуального характеру його

діяльності, підвищеним рівнем відповідальності за прийняті рішення, психологічною напругою при вирішенні конфліктних правових ситуацій, браком часу для вирішення у розумні строки процесуальних питань, складністю поєднання службової діяльності з вирішенням побутових проблем, особливо суддями-жінками.

9. При визначенні рівня матеріальної забезпеченості суддів необхідно враховувати реальні можливості держави. Водночас є неприпустимим скасування або відтермінування чи зупинення дії існуючої гарантії. Доцільно переглянути підходи до забезпечення суддів житлом шляхом надання безпроцентних кредитів з погашенням за рахунок державного бюджету.

10. Процесуальні гарантії незалежності суддів доцільно зосередити в окремій нормі Закону України «Про судоустрій і статус суддів», що, зокрема, стосується відводу і самовідводу судді, суддівського розсуду і таємниці нарадчої кімнати. Суддівський розсуд при розгляді справ – це особисте переконання судді щодо результатів судового розгляду з позицій верховенства права, законності і справедливості на основі аналізу доказів по справі і професійного тлумачення норм законодавства.

11. Правові аспекти захисту суддів і членів їхніх сімей від протиправних посягань потрібно вирішити у спеціальній главі Закону України «Про судоустрій і статус суддів» з урахуванням особливостей суддівської діяльності.

12. Верховна Рада України і Президент України сприяють забезпеченню незалежності суддів шляхом удосконалення нормативно-правового регулювання у цій сфері, здійснення контролю у межах своїх повноважень за додержанням законодавства про статус суддів у цій частині іншими структурами, ініціюють притягнення винуватців порушень законів про статус суддів до відповідальності. Водночас, у майбутньому необхідно звільнити парламент від обрання суддів, надання згоди на їх затримання та арешт, поклавши це на Вищу раду юстиції.

13. Прокурори зобов'язані: беззастережно поважати незалежність суддів, утримуватися від будь-яких висловлювань і дій, які посягають на авторитет суддів, активно протистояти порушенням незалежності суддів з боку інших осіб, використовуючи у разі потреби право на відвід суддів та оскарження судових рішень, вносити подання про усунення порушень законодавства про захист незалежності суддів, ініціювати за наявності підстав притягнення винуватців порушень до дисциплінарної, адміністративної, кримінальної відповідальності.

14. На органи суддівського самоврядування необхідно покласти обов'язок оперативно вживати заходів за зверненнями суддів про порушення їх незалежності для усунення порушень і покарання винуватців.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Галайденко Т.В. Незалежність суддів як чинник розвинутості в громадянському суспільстві / Т.В. Галайденко // Вісник Академії праці соціальних відносин. Федерації профспілок України. – 2008. – № 3/1 (45). – С. 122–125.
2. Галайденко Т.В. Чи існує в Україні компетентний, незалежний та неупереджений суд? / Т.В. Галайденко // Вісник Академії праці соціальних відносин. Федерації профспілок України. – 2008. – № 5 (47). – С. 33–36.
3. Галайденко Т.В. Правові основи забезпечення безпеки суддів / Т.В. Галайденко // Вісник Вищої ради юстиції. – 2011. – № 1(5). – С. 93–108.
4. Галайденко Т.В. Поняття та класифікація гарантій незалежності суддів / Т.В. Галайденко // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2011. – № 5. – С. 30–38.
5. Галайденко Т.В. Фінансово-правові гарантії принципу незалежності суддів / Т.В. Галайденко // Право і суспільство. – 2011. – № 1. – С. 79–86.
6. Галайденко Т.В. Незалежність суддів як індикатор стану вітчизняної судової системи / Т.В. Галайденко // Журнал Верховної Ради України «Віче». – 2012. – № 2. – С. 12–14.
7. Галайденко Т.В. Актуальні проблеми забезпечення незалежності судової влади України / Т.В. Галайденко // Вісник Вищої ради юстиції. – 2010. – № 1. – С. 42–48.
8. Галайденко Т.В. Проблеми забезпечення фінансової незалежності судової гілки влади / Т.В. Галайденко // Вісник Вищої ради юстиції. – 2010. – № 2. – С. 38–43.
9. Галайденко Т.В. Роль Вищої ради юстиції у забезпеченні незалежності суддів / Т.В. Галайденко // Актуальні проблеми юридичної науки : зб. тез між-нар. наук. конф. «Дев'яті осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 12–13 листопада 2010 р.): у 4. – Частина перша: «Теорія держави і права. Історія політичних та правових вчень. Філософія права. Міжнародне право. Порівняльне правознавство». – Хмельницький : вид-ва. Хмельн. ун-ту управління та права, 2010. – С. 30–31.

АНОТАЦІЯ

Галайденко Т.В. Гарантія незалежності суддів та їх реалізація в сучасній Україні. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.10 – судоустрій; прокуратура та адвокатура. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2013.

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню гарантій незалежності суддів як важливого правового інституту судової влади,

невід'ємної частини статусу суддів. Розглянуто поняття і зміст незалежності суддів щодо їх прав і обов'язків вільно, неупереджено і справедливо розглядати справи за своїм внутрішнім переконанням на підставі закону без стороннього впливу для ефективного захисту прав людини та інтересів держави. Проаналізовано сучасний стан незалежності суддів і характер його оцінки у громадській думці, а також значення документів Європейського співтовариства для удосконалення законодавства про статус суддів.

Розглянуто зміст особливих професійних, соціально-економічних, процесуальних гарантій незалежності суддів, а також гарантій безпеки суддів і членів їхніх сімей від злочинних посягань. Розкрито зміст суддівського розсуду та його значення для забезпечення незалежності суддів, особливості застосування принципу таємниці нарадчої кімнати стосовно одноосібного і колегіального розгляду справ. Запропоновано зосередити гарантії безпеки суддів і членів їх сімей в окремій главі Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Проаналізовано роль органів законодавчої влади, Президента України, органів прокуратури і суддівського самоврядування у забезпеченні незалежності суддів.

Ключові слова: незалежність суддів, гарантії незалежності суддів, суддівський розсуд, відповідальність за порушення принципу незалежності суддів, органи суддівського самоврядування.

АННОТАЦИЯ

Галайденко Т.В. *Гарантия независимости судей и их реализация в современной Украине. – Рукопись.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.10 – судоустройство; прокуратура и адвокатура. – Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2013.

Диссертация посвящена комплексному исследованию гарантий независимости судей как важного правового института судебной власти, неотъемлемой части статуса судей. Рассмотрены понятие и содержание независимости судей относительно их прав и обязанностей свободно, беспристрастно и справедливо рассматривать дела по своему внутреннему убеждению на основании закона без постороннего воздействия для эффективной защиты прав человека и интересов государства. Проанализировано современное состояние независимости судей и характер его оценки в общественном мнении, а также значение документов Европейского сообщества для совершенствования законодательства о статусе судей.

Рассмотрено содержание особых профессиональных, социально-экономических, процессуальных гарантий независимости судей,

а также гарантий безопасности судей и членов их семей от преступных посягательств. Раскрыто содержание судейского усмотрения и его значение для обеспечения независимости судей, особенности применения принципа тайны совещательной комнаты по единоличного и коллегиального рассмотрения дел. Предложено сосредоточить обеспечение безопасности судей и членов их семей в отдельной главе Закона Украины «О судоустройстве и статусе судей».

Проанализирована роль органов законодательной власти, Президента Украины, органов прокуратуры и судейского самоуправления в обеспечении независимости судей.

Ключевые слова: независимость судей, гарантии независимости судей, судейское усмотрение, ответственность за нарушение принципа независимости судей, органы судейского самоуправления.

SUMMARY

Galaidenko T.V. Guarantee of the independence of judges and its realization in modern Ukraine. – Manuscript.

Thesis for the scientific degree of candidate of legal sciences, specialty 12.00.10 – judicial system, public prosecutors and lawyers – National University «Odesa Law Academy», Odessa, 2013.

Thesis is devoted to the complex research of guarantees of the independence of judges as an important legal institution of the judiciary and an integral part of the judiciary. The concept of the content and status of judges are considered as to their rights and obligations to investigate the case freely, fairly and impartially on their own inner convictions on the basis of the law without outside influence for the effective protection of human rights and the interests of the state. The author analyzes the current state of judicial independence, the factors that have a positive or negative impact on the situation in this sphere, the processes of the formation of public opinion on the assessment of the authority of courts and judges. The regulatory and other documents of European institutions have been analyzed in regard to the judicial independence and embodiments of their recommendations in Ukraine.

The notion of a guarantee of the independence of judges has been formed as provided by the Constitution and laws of Ukraine, mechanisms of action of the principle of judicial independence and the elimination or minimization of the circumstances preventing the independent performance of professional judges and jury duty for the implementation of justice. In this regard personal, social and economic, procedural guarantees for judges, guarantees of safety of judges and members of their families are allocated. Guarantees have a state domineering character, except for internal belief (imperative) of the judge, ready to protect the independence of illegal intervention in judicial activity.

It is proved that real social and economic guarantees of independence of judges do not only stimulate a fair execution of their duty requires, but also are a confirmation of high authority of the judge in society, and also serve as a limiting factor against corruption.

The procedural guarantees of the independence of judges is proposed to allocate in a separate list. Particular attention is paid to such procedural safeguards as judicial discretion and secrecy of the deliberations room. Judicial discretion is defined as a personal conviction of the judge on the content of the judgment of the rule of law, justice and fairness on the basis of the analysis of the evidence in the case and the professional interpretation of the legislation. The features of a secret deliberation room in individual or peer review cases are also allocated.

It is the role of the legislature and the President to ensure the independence of judges in areas of law-making and enforcement and the role of judicial self-government in the protection of judges from illegal interference in their activities.

It is proposed to include regulations concerning the safety of judges and their families, directly to the Law of Ukraine «On the Judicial System and Status of Judges», as well as to restructure the system of courts and to ensure due process in judicial proceedings.

Keywords: independence of the judiciary, guarantees of the independence of the judiciary, judicial discretion, responsibility for violations of the principle of judicial independence, judicial self-government bodies.